

บทที่ 1

ฝรั่งเศส และแนวความคิดทางการเมือง ก่อนการปฏิวัติ 1789

บทนำ

แนวความคิดทางการเมืองในฝรั่งเศสก่อน ค.ศ.1789

ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญที่สุดในฝรั่งเศส และในยุโรปก่อนปี ค.ศ. 1789 นั้น มีแนวความคิดในทางการเมืองในแนวใหม่ในยุคนั้นที่ซึ่งความคิดเก่ายังคงอยู่ นักปราชญ์ทางการเมืองที่สำคัญมีอาทิ เช่น มองเตสกีเออ วอลแตร์ รูสโซ่ และสมิท มองเตสกีเออ¹ แนวความคิดของมองเตสกีเออในเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือ The Spirit of Laws คือ

ระบบการเมืองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราช โดยการมอบให้ กษัตริย์หรือพระราช (KING) เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดล้นพ้น ควรจะปรากฏหรือมีอยู่ในรัฐหรือประเทศในเขตภูมิอากาศร้อน มีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาล พลเมืองขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง

ในทางกลับกัน รัฐหรือประเทศที่มีอากาศหนาว มีขนาดไม่ใหญ่โตนักพลเมืองมีความขยันขันแข็งและตื่นตัวในทางการเมือง รูปแบบการปกครองควรต้องเป็นแบบประชาธิปไตยนั่นก็คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองหรือบริหารประเทศบ้างพอสมควร

ในส่วนของประเทศฝรั่งเศส มองเตสกีเออมีความคิดว่า กษัตริย์ฝรั่งเศสทรงต้องสละพระราชอำนาจ อันเด็ดขาดเสีย คืออำนาจสูงสุดที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตยโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน อันได้แก่

ด้านนิติบัญญัติ

ด้านบริหาร

ด้านตุลาการ

---

¹ BARON DE MONTESQUIEU (1689-1755) เป็นขุนนางชาวฝรั่งเศส มีฐานะมั่งคั่งเป็นบารอนฐานะมั่งคั่ง ชีวิตในเยาว์มีความสุขสบาย เนื่องจากเป็นชนชั้นอภิสิทธิ์ชนที่ได้รับสิทธิพิเศษนานับประการ แต่บารอนมองเตสกีเออ กลับมองเห็นว่า ไม่มีความยุติธรรมในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (ABSOLUTE MONARCHY) จึงได้นิพนธ์ผลงานเกี่ยวกับแนวความคิดของท่านออกมาหลายชิ้น ชิ้นที่แพร่หลายจนถึงปัจจุบันคือ เจตนารมณ์ของกฎหมาย The Spirit of Laws หรือ De l'Esprit des Lois (1748)

โดยมีองค์กร 3 องค์กรทำหน้าที่ดังกล่าวคือ

รัฐสภา ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

รัฐมนตรี ทำหน้าที่ด้านบริหาร

ศาล ทำหน้าที่ด้านตุลาการ

และถือหลักการสำคัญคือ แต่ละอำนาจต้องเป็นอิสระจากกัน แต่ก็ต้องมีดุลซึ่งกันและกันอิสระภาพ
ย่อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ ถ้าหากอำนาจทั้ง 3 ฝ่ายไม่แยก 2 ออกจากกัน

วอลแตร์² แนวความคิดของวอลแตร์ สรุปได้คือ

- การต่อต้านอำนาจอันสิ้นพื้นของกษัตริย์และขุนนางข้าราชการ
- ความมีอิสระของการแสดงออกในทางความคิดเห็นของพลเมือง
- ทุก ๆ ศาสนาหาใช่จุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ไม่ หากแต่เป็นปรากฏ
การทางสังคมและเป็นผลิตผลที่ถูกสร้างขึ้นมาจากมนุษย์เรา ในสภาวะ
สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป
- ผู้ปกครองประเทศจะต้องเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาและมีเหตุผล
- ผู้ปกครองจะต้องให้เสรีภาพในการศึกษาหาความรู้ของพลเมือง
- ประเทศจะถูกปกครองอย่างมีเหตุผลที่ควรจะมีกษัตริย์ และกลุ่ม
ที่ปรึกษาของกษัตริย์รวมอยู่ด้วย

---

² FRANCOIS MARIE AROUET & VOLTAIRE 1694-1778 เป็นขุนนางชาวฝรั่งเศส ในวัยหนุ่ม
เป็นนักเขียนสำนวนคมคาย ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ต่อมาได้สนใจทางการเมืองเนื่องจากได้แลเห็นความไม่
เป็นธรรมในสังคมฝรั่งเศสมากมายหลายประการ งานเขียนสำคัญที่ทำให้เขาถูกจับกุมคุมขังในคุกบาสตีย์ถึง 2 ครั้ง
คือ การเสียดสีการมีอำนาจสิ้นพื้นของกษัตริย์ และบรรดาขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เขาเคยไปพำนักในอังกฤษ 3 ปี
และได้รับอิทธิพลจาก ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เซอร์ไอแซกนิวตัน (Sir Isac Newton) ต้องการเสรี
ภาพในการนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เขาต้องการให้ผู้ปกครองประเทศเป็นผู้มีความรู้และมี
เหตุผล

รูสโซ³ รูสโซมีแนวคิดกว้าง ๆ ว่า

พฤติกรรมที่ดี หรือนิสัยที่ดี ของมวลมนุษย์อาทิ ความมีน้ำใจดี ความไม่เห็นแต่ตัวเอง ความซื่อสัตย์สุจริต การเข้าใจเห็นอกเห็นใจในชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

รูสโซเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีสัญชาตญาณของการเป็นคนดี ดังเช่น พฤติกรรมข้างต้นแต่ มนุษย์ซึ่งมีแต่ความดีก็อาจจะกลับกลายเป็นคนเลวได้โดยเกิดจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของสังคม ดังนั้น หากต้องการให้มนุษย์กลับไปเป็นคนดีดังเดิมอีกก็จะต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสังคม ให้กลายเป็นสังคมที่ดี

ในด้านการเมือง ผลงานที่ขึ้นชื่อจนทำให้กลายเป็นสัญญาลักษณะของรูสโซก็คือ สัญญาประชาคม (Social Contract) ซึ่งเขาได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองไว้คือ สังคมมนุษย์คือการรวมตัวกันอย่างมีระบบ เมื่อมีสังคมก็จะต้องมีผู้นำหรือที่เรียกว่าองค์อธิปัตย์ (Sovereign) องค์อธิปัตย์คือผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมจะเกิดขึ้นก็โดย การยินยอมหรือการยอมรับของสมาชิกในสังคมนั้นทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ การยอมรับนั้นเรียกว่า เจตนาธรรมร่วมกัน (General Will) ซึ่งถือกันว่าเป็น สัญญาประชาคม สัญญาระหว่างองค์อธิปัตย์ กับประชาชน

สมิท⁴ มีแนวความคิดที่เป็นประชาธิปไตยอันเป็นผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เพราะเมื่อความคิดประชาธิปไตยเจริญเติบโต การบุกเบิกสำรวจค้นพบดินแดนใหม่ ๆ รวมถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) คือการนำเอาเครื่องจักรกลไปใช้แทนกำลังคนในการผลิต เป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจระหว่างศตวรรษที่ 17-19 นั้นอยู่ในลักษณะที่ ผู้เป็นเจ้าของกิจการการ

---

³ Jean Jacques Rousseau (1712-1778) เป็นสามัญชนเกิดที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ถูกบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก ขาดการศึกษาอย่างถูกต้องและต้องไปใช้ชีวิตอยู่ในฝรั่งเศส จนถึงอายุ 40 ปี ได้นิพนธ์ผลงานสำคัญ 3 ชิ้นคือ

1. ศิลปและศาสตร์ (Arts & Sciences) ใน ค.ศ.1750
2. ที่มาของความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ (The Origin of Inequality Among Men) ใน ค.ศ.1753
3. สัญญาประชาคม (Social Contract) ใน ค.ศ. 1762

⁴ ADAM SMITH (1723-1790) นักปรัชญาทางเศรษฐศาสตร์คนสำคัญชาวอังกฤษ มีงานเขียนสำคัญคือ ความมั่งคั่งของชาติ (The Wealth of Nations) เน้นเสรีภาพของบุคคลในด้านเศรษฐกิจและการแข่งขันโดยเสรี

ผลิตหรือนายทุนต้องการเสรีภาพในการตัดสินใจการผลิต การแสวงหาส่วนเกิน (Surplus value) หรือกำไรอย่างอิสระปราศจากการควบคุมของสถาบันใด ๆ

แนวความคิดดังกล่าวมีผลให้ระบบเศรษฐกิจแบบเดิมคือระบบพาณิชย์นิยม (Mercantilism) หรือระบบที่รัฐบาลเข้าไปเกี่ยวข้องแสวงหาความมั่นคงและอำนาจให้แก่ประเทศโดยการค้าขายนั้น เปลี่ยนไปเป็นระบบ เสรีนิยม (Liberalism) ก็คือระบบที่อนุญาตให้พลเมืองเข้าไปมีบทบาทในการผลิตการค้าโดยเสรี โดยรัฐบาลเข้าไปยุ่งเกี่ยวน้อยที่สุดใน The Wealth of Nations สมิทชี้ว่า

สังคมจะเจริญมั่นคงที่สุดก็โดยการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันโดยคนในสังคมอย่างเสรีในการผลิตและการขาย รัฐบาลจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างจากกลไกในการผลิตและการขาย ปล่อยให้กิจการการผลิตและการขายดำเนินไปตามหลักธรรมชาติของอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply)

คำถามบทที่ 1 บทนำ

1. แนวความคิดของนานาปราชญ์ทางการเมืองมีผลต่อวิถีทางการเมืองในฝรั่งเศสอย่างไร?
2. สาระสำคัญในความคิดของมองเตสกีเออ (Montesquieu) ในเรื่องของการแบ่งแยกอำนาจมีอะไรบ้าง?
3. แนวความคิดของวอลแตร์ (Voltaire) มีสาระสำคัญอย่างไร? อธิบาย
4. รูสโซ้ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองไว้อย่างไรบ้าง?
5. แนวความคิดที่เป็นประชาธิปไตยอันจะเป็นผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของอาดัม สมิท (Smith) เกี่ยวข้องกับระบบเสรีนิยมอย่างไร